

ДО

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАУЧНОТО ЖУРИ

за провеждане на конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ нуждите на Философски факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград

РЕЦЕНЗИЯ

За научната продукция и преподавателската дейност на гл. ас. д-р Петрана Грозданова Стойкова представена за участие в конкурс за доцент по професионално направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата/, Социология (Политическа и електорална социология), обявен в Държавен вестник бр. 22/18.03.2022 г.

от проф. д-р Борис Филипов Манов

(ЮЗУ „Неофит Рилски“, катедра „Философски и политически науки“)

Рецензията е изготвена в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и ВПРАС на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и съгласно Заповед №897/16.05.2022 г. на Ректора на ЮЗУ. Становището е възложено с решение на членовете на научното жури за провеждане на процедурата - Протокол №1/02.05.2022 г. .

Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т.5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с кандидатката, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по тази процедура.

I. Обща характеристика на трудовете на участника в конкурса.

Научните трудове, предложени от единствения кандидат гл. ас. д-р Петрана Стойкова отразяват тематичното направление на конкурса:

Социология - Политическа и електорална социология, поради което те могат да бъдат приети за рецензиране.

Трудовете са: 21 публикации, от които 2 монографии – „Политическото представителство в България“, Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2022, ISBN 978-954-00-0300-9 и „Моделите на електорално поведение в България“, Издателство „БОН“, Благоевград, 2020, ISBN 978-954-395-236-6.

Важно е да се подчертае, че част от другите публикации включват студии и статии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Scopus) и (Web of Science) – 3 бр.. Останалите са статии и доклади от участия в значими национални и международни форуми, някои на английски език, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете, като сред тях има и такива в съавторство, за които са представени разделителни протоколи.

Заслужава внимание и фактът, че кандидатката е представила доказателства, че някои от рецензираните трудове са цитирани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томовете (Web of Science и Scopus) – 3 цитирания, включително на английски език и в нереферирани списания с научно рецензиране - общо 5 цитирания, включително на немски и английски езици.

Представените публикации не повтарят публикациите за придобиване на научната степен „доктор“ и отговарят на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“.

II. Кратки биографични данни и научно развитие на кандидата.

Кандидатката е родена през 1982 година. Завършва средно образование в гр. Петрич през 1999 г.. В Югозападен университет „Неофит Рилски“ последователно става бакалавър по социология през 2003 г., магистър по право през 2004 г., доктор по социология през 2008 г. - тема на дисертационния труд: Модели на електорално поведение в България в период на преход (1989-2007).

От 2009 г. е главен асистент по социология в Югозападен университет „Неофит Рилски“. Работила е и като хоноруван асистент в НБУ-София. В периода от 2009 г. до 2022 г. е водила семинарни занятия по 7 и лекционни курсове по 6 дисциплини, свързани с профила на конкурса и по-специално

Електорална социология, Социология на правото, Социология на културата, Методи на политическия анализ и Изборно право и избирателни системи в специалности „Социология“ и „Политология“ на ЮЗУ „Неофит Рилски. В работата си успешно използва инструментите на Microsoft Office™ (Word, Excel и PowerPoint), SPSS и STATA, прилага интерактивни, игрови, дидактически и други методи и асоциативни техники за по-лесно възприемане на учебния материал в занятията от студентите.

Има множество специализации и обучения в страната и чужбина, пътувания по програмата за академична мобилност „Еразъм+“, участия в национални и международни конференции (над 28) и проекти с различен обхват, насоченост и финансиране, сред които заслужават да бъдат отбелязани включването като академичен наставник в проект „Студентски практики“ и в международния проект „Young Adults Policies Supporting Young Adults in their Life Course. A Comparative Perspective of Lifelong Learning and Inclusion in Education and Work in Europe (EU Horizon 2020).

Членува в няколко научни организации: Съюз на учените в България, European Sociological Association – в периода 2018 г. – 2019 г., Българска социологическа асоциация (БСА), като е била Член на УС на БСА в периода от 2015 г. да 2021 г..

Реализацията на д-р Петрана Стойкова като преподавател в ЮЗУ „Н. Рилски“, въпреки многообразието си е фокусирана главно в проблематиката на социология на политиката и в частност социология на политическото представителство и електорална социология. Паралелно с непосредствените си задължения като асистент и лектор тя проявява завидна активност в допълнителна работа със студентите и по-специално като научен ръководител на дипломанти – 37 дипломанти след 2011 г., както и при ръководството на студентски мероприятия – участия в конференции и семинари (в т. ч. в международен семинар по „Национална сигурност“ – Златибор, Република Сърбия); посещения на държавни и общински институции; срещи с народни представители и представители на местната власт; организиране на конкурс за най-добра студентска разработка по социология (като член на Управителния съвет на Българската социологическа асоциация) и посещение на Европейския парламент в Брюксел (наградата на класиралите се на първо, второ и трето място).

III. Основни моменти в научните трудове на кандидата.

Научните изследвания на д-р Стойкова са концентрирани в две

взаимосвързани области: политическото представителство и електорално поведение в България, като в тях са нейните основни изследвания и публикации. Тук като съществени характеристики на постигнатото от кандидатката могат да се определят следните моменти:

а) актуалността и свързаността с реално протичащи процеси в България, Европейския съюз, а и в съвременния свят като цяло;

б) теоретичната „обезпеченост“ на изследванията на Петрана Стойкова. Те се основават на познаването и използването на постиженията на автори познати и утвърдили се в съвременната социология, политология и правна наука, което е показател за сериозен изследователски подход, който съчетан със стремежа за „собствен прочит“, представят д-р Стойкова като самостоятелно мислещ учен;

в) в тази връзка - авторският подход при формулирането и защитата на собствените теоретични тези на П. Стойкова, проявяващ се най-явно в може би най-важното нейно изследователско постижение: след като се анализират и се оспорват съществуващите концептуални и нормативни източници на демократичната теория се обосновава позицията, че „политическото представителство в модерната епоха е на практика невъзможно“.

Теоретична теза, която кандидатката, формулира, обосновава и развива в поредица свои публикации и участия в научни форуми и изследователски проекти, и която намира цялостно представяне в нейния хабилитационен труд „Политическото представителство в България“.

В тази връзка е важно да се посочи, че именно тази монография изразява в най-пълна степен теоретичния изследователски облик на д-р Стойкова, **поради което в рецензията си ще акцентирам основно върху представената като хабилитационен труд монография.**

Представената монография на тема „Политическото представителство в България“ е обсъдена и предложена за публикуване на заседание на катедра „Социология“ на Философския факултет, ЮЗУ „Н. Рилски“ (Протокол №8, 26.11.2021 г.). Доколкото ми е известно, тя представлява първото системно изследване на българското политическо представителство. Актуалността на проблема е пряко свързана с качеството на съвременната представителна демокрация и с предизвикателствата пред установения в страната демократичен модел. Използваните от авторката индикатори, въз основа на които е очертана дълбоката криза на политическо представителство в България имат както теоретично, така и практическо

значение.

В първата глава на монографията се защитава тезата, че демокрацията не съществува като реалност в обществото. Основните аргументи за това са невъзможността да бъде дефинирано понятието „народ“ (разбирано като субект на демокрацията) и „неизбежното господство на малцинството“. Петрана Стойкова достига до извода, че „демокрацията е невъзможна“ и проблематизира цялата тематика на политическото представителство. Въпреки сложността на представителството и ограниченията пред реалното му осъществяване, то се приема за изходна точка в търсенето на пътища за усъвършенстване на представителната демокрация.

Втората глава е посветена на въпроси, пряко свързани с основните функции на политическото представителство и неговото конституиране. Изведено е значението на политическата власт, като се обръща специално внимание на съвременния механизъм за определяне на „върховните власти“ (Морис Дюверже) и значението на изборителните системи за политическото представителство. Акцентира се на взаимовръзката между изборителните системи и представителството, изразена в дефиницията на автора за изборителна система, а именно „същността на изборителната система...се свежда до съвкупност от правни принципи, правни норми и процедури, свързани с реализиране на изборното право и превръщане на политическата воля на изборителите в мандантна власт, осъществена чрез политическото представителство. Именно чрез изборителната система става възможно практическото осъществяване на представителното управление и задвижването на целия демократичен механизъм“.

В третата глава се съдържа анализ на демократичните традиции в българското общество и нормативната уредба на статута на политическия представител. Подчертава се, че с приемането на първия български върховен закон (Търновската конституция) се поставят основите на националната конституционна традиция и на демократичното политическо представителство, като се въвежда свободния (назависимия) мандат. В исторически план се разглежда замяната на независимия мандат с императивния (съгласно конституциите от 1947 г. и 1971 г.) и повторната нормативна уредба на свободния мандат с приемането на най-новата българска конституция от 1991 г. Въз основа на тенденциите в доверието на българските граждани към политиките, политическите партии и парламента, промяната в преобладаващите модели на електорално

поведение и ширещата се политическа корупция в страната след демократичните промени, на практика се очертават измеренията на кризата на политическото представителство в България.

В заключението, авторката обобщава, че „след 1989 г. доверието към политиците и политическите институции остава трайно ниско, политическото отчуждение постепенно се увеличава, острият дефицит на политически идеи се задълбочава, криминалният модел на електорално поведение се затвърждава, а политическата корупция изглежда процъфтява“. Като основна предпоставка за ограничаване на кризата на политическото представителство се посочва необходимостта от формиране на „по-висока политическа култура (в т. ч. на електорална култура), както и на специфичната култура на доверие в областта на политиката“.

Като обобщаващи могат да се посочат следните характеристики:

- а) Структурата на монографичния труд е логически издържана;
- б) Поставена цел е изпълнена, както и задачите за постигането ѝ;
- в) Литературата е внимателно подбрана и отразява приложения интердисциплинарен подход в изследването на проблема;
- г) Личи юридическата подготовка на авторката, познанията ѝ в политическите науки, практическия опит в електоралните изследвания и умелото използване на социологическия инструментариум.

Важно е да се посочи и обстоятелството, че рецензираната монография „Политическото представителство в България“ може да бъде полезна за широк кръг читатели - студенти, учени, експерти, политици и др., които споделят идеята за демокрация и защитават нейното място съвременния политически живот.

IV. Препоръки.

Като има предвид творческите интереси на гл. ас. д-р Стойкова бих препоръчал, както поради актуалността на проблема, така и поради неговата практическа значимост да продължи по-целенасочено работата си по анализиране и осмисляне проблемите на демокрацията в съвременните общества, както и да насочи усилията си към задълбочаване на теоретичната концептуализация на тази роля, и което е особено важно, на очертаването на възможни (нови) пътища и действия за нейното реализиране в социалната практика.

V. Оценка на научните и научно-приложни приноси в научната продукция на кандидата

Научната продукция, научно-изследователската и преподавателската работа на П. Стойкова изпълнява минималните национални изисквания, определени от ЗРАСРБ и допълнителните изисквания, описани във ВПРАС в ЮЗУ „Н. Рилски“.

Смятам, че самооценката, подкрепена с Декларация за интелектуална собственост, на приносните моменти в научните трудове представени от кандидатката за участие в конкурса е оформена в съответствие с изискванията, и че Стойкова основателно посочва няколко свои приноса към социологическата теория и проблемите на политическата и електоралната социология, което дава основание формулираните приноси да бъдат приети като постижения на авторката.

VI. Заключение.

Очертаните макар и в най-общ план резултати в предложените от кандидатката научни трудове и на нейната преподавателска и изследователска работа ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури да гласува единодушно **ЗА присъждането на академичната длъжност „Доцент“** в професионално направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата/ Социология (Политическа и електорална социология), на гл. ас. д-р Петрана Грозданова Стойкова.

VII. Декларация. Долуподписаният проф. д-р Борис Манов декларирам, че изпълнявам минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“.

07.07.2022 г.

Гр. Благоевград

Подпис:

Проф. д-р Борис Манов

TO

THE CHAIRMAN OF THE SCIENTIFIC JURY
conducting a Contest for awarding the Academic position “Associate Professor”
for the needs of the Faculty of Philosophy of SWU “Neofit Rilski” –
Blagoevgrad

REVIEW

Regarding the Scientific Production and the Teaching Activity of Ch. Assistant Professor Dr. Petrana Grozdanova Stoykova, Participant in a Contest for awarding the Academic Position “Associate Professor” in Professional Field 3.1 Sociology, Anthropology and Cultural Sciences /, Sociology (Political and Electoral Sociology), announced in the Official Journal no. 22 / 18.03.2022

By Prof. Dr. Boris Filipov Manov
(SWU "Neofit Rilski", Department of Philosophy and Political Science)

The review has been drafted in accordance with the requirements of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act (DASRBA), the Rules for the Implementation of the DASRBA, and Order of the Rector of the SouthWest University “Neofit Rilski” № 897 from 16.05.2022. The review was assigned by a Decision of the members of the scientific jury for conducting the procedure.

I declare that I am not a person related to the candidate participating in the Competition within the meaning of § 1 (5) of the Supplementary Provisions of the DASRBA and that I have no private interest which could affect the impartial and objective performance of my work as a member of the jury in this competition.

I. General characteristic of the candidate’s work.

The scientific papers proposed by the only candidate Ch. Assistant Professor Dr. Petrana Stoykova reflect the thematic direction of the competition: Sociology - Political and Electoral Sociology, and therefore can be accepted for review.

The works are: 21 publications, of which 2 monographs - "Political Representation in Bulgaria", University Publishing House “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, 2022, ISBN 978-954-00-0300-9 and “Models of Electoral Behavior

in Bulgaria”, Publishing House BON, Blagoevgrad, 2020, ISBN 978-954-395-236-6.

Some of the peer-reviewed papers have been published and cited in scientific journals, referenced and indexed in world-famous databases of scientific information or in monographs and collective volumes (Web of Science and Scopus)

The publications presented do not repeat the publications for the acquisition of the scientific degree “Doctor” and meet the requirements for obtaining the academic position “Associate Professor”.

II. Brief biographical data and scientific development of the candidate.

The candidate was born in 1982. He graduated from high school in Petrich in 1999. At the SouthWest University „Neofit Rilski“ he became a bachelor of sociology in 2003, master of law in 2004, doctor of sociology in 2008 - topic of the dissertation: Models of electoral behavior in Bulgaria in a period of transition (1989-2007).

Since 2009 he has been the Chief Assistant in Sociology at the SouthWest University „Neofit Rilski“. In the period from 2009 to 2022 she led seminars in 7 and lecture courses in 6 disciplines related to the profile of the competition. She has numerous specializations and trainings in the country and abroad, trips under the Erasmus + academic mobility program, participation in conferences and projects. Petrana Stoykova is a member of several scientific organizations. She has been the research supervisor of many students.

III. Key moments in the candidate's scientific work.

Dr. Stoykova's research is concentrated in two interrelated areas: political representation and electoral behavior in Bulgaria, and includes her major publications. In these studies, she formulated her main theoretical thesis that “political representation in the modern age is practically impossible”.

This theoretical thesis finds a complete presentation in her habilitation thesis “Political Representation in Bulgaria”, which is why **in my review I will focus mainly on the monograph presented as a habilitation thesis.**

The monograph is the first systematic study of the Bulgarian political representation. The urgency of the problem is directly related to the quality of modern representative democracy and the challenges facing the established democratic model in Bulgaria, which is why it has both theoretical and practical significance.

The first chapter of the monograph defends the thesis that democracy does not exist as a reality in society. The main arguments for this are the impossibility of defining the concept of “people” (understood as a subject of democracy) and “the inevitable domination of the minority”. Despite the complexity of representation and the limitations of its actual implementation, it is considered a starting point in the search for ways to improve representative democracy.

The second chapter is devoted to issues directly related to the main functions of political representation. The importance of political power and the importance of electoral systems for political representation are presented. The author emphasizes the position that “it is through the electoral system that the practical implementation of representative government and the drive of the entire democratic mechanism becomes possible”.

The third chapter contains an analysis of the democratic traditions in the Bulgarian society and the normative regulation of the status of the political representative. Based on the trends in the trust of Bulgarian citizens in politicians, political parties and parliament and the growing political corruption in the country after the democratic changes, the dimensions of the crisis of political representation in Bulgaria are emerging.

In conclusion the author summarizes that the main prerequisite for limiting the crisis of political representation is the formation of a higher political culture in society.

It is important to point out that the monograph “Political Representation in Bulgaria” can be useful for a wide range of readers - students, scientists, experts, politicians, etc., who share the idea of democracy and defend its place in modern political life.

IV. Recommendations.

Given the creative interests of Ch. Assistant Professor Dr. Stoykova, I would recommend, both because of the urgency of the problem and because of its practical significance, to continue its work on the analysis and understanding of the problems of democracy in modern societies, as well as to focus its efforts on deepening theoretical conceptualization of this role, and which is especially important, of outlining possible (new) ways and actions for its realization in social practice.

V. Evaluation of the scientific and scientific-applied contributions in the scientific production of the candidate.

The scientific production, research and teaching work of P. Stoykova meets the minimum national requirements set by the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act (DASRBA), the Rules for the Implementation of the DASRBA. I believe that the self-assessment of the contributions to the scientific papers submitted by the candidate for the competition is formed in accordance with the requirements, and that Stoykova rightly points out several of her contributions to sociological theory and problems of political and electoral sociology, which gives grounds to accept the formulated contributions as achievements of the author.

VI. Conclusion.

The outlined outcomes in the research papers proposed by the candidate give me the reasons to propose to the honorable scientific jury to vote unanimously for the awarding of the academic position “Associate Professor” in Professional Field 3.1 Sociology, Anthropology and Cultural Sciences/, Sociology (Political and Electoral Sociology), to Ch. Assistant Professor Dr. Petrana Grozdanova Stoykova.

VII. Declaration.

I, the undersigned Prof. Dr. Boris Manov, declare that I meet the minimum national requirements for occupying the academic position “Professor”.

07.07.2022
Blagoevgrad

Signature: _____
Prof. Dr. Boris Manov